

الدَّرْسُ الْأَوَّلُ

اسْمُ التَّفْضِيلِ وَ اسْمُ الْمَكَانِ

اسم تفضیل (صفت تفضیلی ، صفت عالی)

در زبان عربی برای ساختن این دو صفت ، یعنی معادل کلمات فارسی که پسوند « تر » یا « ترین » می‌گیرند از وزن « أَفْعَل » در مذکر و وزن « فَعْلَى » در مؤنث استفاده می‌شود . یعنی برای ساختن دو صفت تفضیلی (= تر) و عالی (= ترین) یک شکل بیشتر موجود نیست و باید مفهوم آن دو نوع صفت را از ترکیب کلمات به دست آورد .

الف) صفت تفضیلی : در این معنی که موارد برتری داشتن کسی (یا کسانی) بر کس دیگر (یا کسان دیگر) است ، از ترکیب « أَفْعَل + مِنْ » استفاده می‌کنیم و مذکر و مؤنث و تعداد در شکل مراعات نمی‌شود .

مثال : أَحْمَدُ : أَنَا أَعْلَمُ مِنْكَ : من از تو داناترم .
نَحْنُ : نَحْنُ أَعْلَمُ مِنْكُمْ (مِنْكُمْ) : ما از تو (شما) داناتریم .

آسیا **أَكْبَرُ** مِنْ أوروبَّا : آسیا بزرگ‌تر از اروپاست .
هذا **أَكْبَرُ** مِنْ ذَاكَ : این بزرگ‌تر از آن است .

أريدُ **أَرْحَصَ** مِنْ هَذَا : ارزان‌تر از این می‌خواهم .
أريدُ سراويلَ **أَفْضَلَ** مِنْ هَذَا : شلوارهایی بهتر از این می‌خواهم .

قَدْ يَكُونُ بَيْنَ النَّاسِ مَنْ هُوَ أَحْسَنُ مِنَّا : گاهی بین مردم کسی است که او بهتر از ماست .

أَلْفَتْ شَيْمِلَ **أَكْتَرُ** مِنْ مِئَةِ كِتَابٍ وَ مَقَالَةٍ : شیمیل بیشتر از صد کتاب و مقاله نوشت .

آخر : اسم فاعل مؤنث : آخره آخر : اسم تفضیل مؤنث : آخری

ب) صفت عالی : در این حالت ، کلمه‌ای را که بر وزن « أَفْعَل » است به اسم خالی از الف و لام یا به اسم جمع معرفه (شناخته شده) اضافه می‌کنیم (یعنی مضاف واقع شود) .

اما در حالت اول ، کلام ناقص است و نیاز به متمم دارد ، آن‌چنان که پنداری این « صفت عالی » ، مطلق نیست و باید محدود گردد .
در حالت دوم که « أَفْعَل » را بر اسم جمع معرفه (شناخته شده) می‌افزاییم ، کلام کامل است و نیاز به متمم ندارد .

أَنْتَ **أَكْبَرُ رَجُلٍ** دَخَلَ الصَّفَّ : تو بزرگترین مردی هستی که به کلاس وارد شده است .

أَنْتَ **أَكْبَرُ رَجُلٍ** أَعْرِفُهُ : تو بزرگ‌ترین مردی هستی که می‌شناسم .

أَنْتُمْ **أَكْبَرُ رِجَالٍ** عَرَفْتَهُمْ فِي حَيَاتِي : شما بزرگ‌ترین مردانی هستید که در زندگی‌ام شناخته‌ام .

أَنْتِ **أَكْبَرُ نَحْوِيَّةٍ** أَعْرِفُهَا : تو بزرگ‌ترین نحو‌دانی هستی که می‌شناسم .

آسیا **أَكْبَرُ قَارَةٍ** فِي الْعَالَمِ : آسیا بزرگ‌ترین قاره در جهان است .

سُورَةُ الْبَقَرَةِ **أَكْبَرُ سُورَةٍ** فِي الْقُرْآنِ : سوره بقره بزرگ‌ترین سوره در قرآن است .

كَانَتْ مَكْتَبَةٌ جُنْدِي سَابُور فِي خَوْزِسْتَانِ **أَكْبَرُ مَكْتَبَةٍ** فِي الْعَالَمِ الْقَدِيمِ : کتابخانه جندی‌شاپور در خوزستان بزرگ‌ترین کتابخانه در

دنیای قدیم بوده است .

توبہ : ملاحظہ می شود که در این احوال ، کلمه‌ای که بر وزن « أَفْعَل » آمده ، نسبت به مسند الیه (مبتدا مذکر یا مونث) هیچ تغییری نیافته است .

أَنْتِ أَكْبَرُ الرِّجَالِ : تو بزرگ‌ترین مردان هستی .

أَنْتِ أَكْبَرُ الطَّالِبَاتِ : تو بزرگ‌ترین دانشجویان (دختر) هستی .

أَنْتُمْ أَكْبَرُ النُّحَاةِ : شما بزرگ‌ترین نحویان هستید .

أَفْضَلُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ : بهترین مردم سودمندترینشان برای مردم است .

شَجَرَةُ السَّكْوِيَا شَجَرَةٌ مِنْ أَطْوَلِ أَشْجَارِ الْعَالَمِ فِي كَالِيفُورِنِيَا : درخت سکویا درختی است که از بزرگ‌ترین درختان جهان در کالیفرنیا است . (نام‌های دیگر شَجَرَةُ السَّكْوِيَا : درخت ماموت ، سرخ چوب غول پیکر است .)

وَالْغَيْبَةُ وَهِيَ مِنْ أَهَمِّ اسْبَابِ قَطْعِ التَّوَاصِلِ بَيْنَ النَّاسِ : و غیبت کردن و آن از مهم‌ترین علت‌های قطع ارتباط بین مردم است .

رسول الله (ص) : أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ الْكَسْبُ مِنَ الْحَلَالِ : بهترین کارها کسب از راه حلال است .

نکته‌ها

۱- اسم تفضیل « أَفْعَل » متناسب با سه حرف اصلی (ریشه) آن به شکل‌های زیر هم می‌آید :

مَثَلٌ : حَبٌّ ← أَحَبُّ : محبوب‌تر ، محبوب‌ترین	قَلٌّ ← أَقَلُّ : کم‌تر ، کم‌ترین
شَدٌّ ← أَشَدُّ : سخت‌تر ، سخت‌ترین	جَلٌّ ← أَجَلُّ : بزرگ‌تر ، بزرگ‌ترین
دِنِيٌّ ← أَدْنَى : نزدیک‌تر ، نزدیک‌ترین	بَقِيٌّ ← أَبْقَى : ماندگارتر ، ماندگارترین
خَفِيٌّ ← أَخْفَى : مخفی‌تر ، مخفی‌ترین	عَلِيٌّ ← أَعْلَى : بلندتر ، بلندترین

رسول الله (ص) : أَحَبُّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ أَنْفَعُهُمْ لِعِبَادِهِ : محبوب‌ترین بندگان خدا نزد خدا سودمندترین آن‌ها برای بندگانش هستند .

وَالِدَكَ أَشَدُّ النَّاسِ عِبَادَةً : پدر تو از نظر عبادت سخت‌کوش‌ترین مردم است .

أَعْظَمُ الْعِبَادَةِ أَجْرًا أَخْفَاهَا : بزرگ‌ترین عبادت از نظر پاداش مخفی‌ترین آن است .

﴿ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَنْفَقَكُمْ ﴾ « حجرات : ۱۳ » : همانا گرامی‌ترین شما نزد خدا با تقواترین شماست .

۲- مؤنث اسم تفضیل بر وزن « فَعْلَى » می‌آید ، مَثَلٌ : فَاطِمَةُ الْكُبْرَى : فاطمه بزرگ‌تر ، زَيْنَبُ الصُّغْرَى : زینب کوچک‌تر

توجه مهم :

۰/۵	۱- تَرْجِمِ الْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا حَطٌّ : الف) حَصَلَتْ مَهْتَابُ نَبِيِّ عَلِيٍّ الْحِزَامِ الْأَسْوَدِ. ب) الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ آمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ.
۰/۵	۲- اُكْتُبْ فِي الْفَرَاغِ الْكَلِمَتَيْنِ الْمُتَرَادِفَتَيْنِ وَالْكَلِمَتَيْنِ الْمُتَضَادَّتَيْنِ : سَاعَدَ - أَلْسَمَ - نَصَرَ - قَرَّبَ - الْحَرْبُ الف) = ب) ≠
۰/۵	۳- اُكْتُبْ مَفْرَدَ الْكَلِمَتَيْنِ أَوْ جَمْعَهُمَا : الف) الْأَعْجُوبَةُ ب) الزَّرْعَانِفُ
۰/۵	۴- عَيِّنِ الْكَلِمَةَ الْغَرِيبَةَ فِي الْمَعْنَى : الف) ۱- الْأَصْدِقَاءُ □ ۲- الْأَحِبَّةُ □ ۳- الْأَصْحَابُ □ ۴- الْإِضَاعَةُ □ ب) ۱- النَّجْدَةُ □ ۲- الْمُسَاعَدَةُ □ ۳- الْحَرْبُ □ ۴- النَّصْرُ □
۰/۵	۵- تَرْجِمِ هَذِهِ الْجُمْلَةَ : الف) خَيْرُ إِخْوَانِكُمْ مَنْ أَهْدَى إِلَيْكُمْ عُيُوبَكُمْ ب) إِنِّي رَأَيْتُ خِصَالًا مِنْ هَذَا الرَّجُلِ يُعْجِبُنِي. ج) لَا تَسْتَشِرِ الْكُذَّابَ فَإِنَّهُ كَالسَّرَابِ يُقَرَّبُ عَلَيْكَ الْبَعِيدَ. د) نَطَقَ الْعَرَبُ الْكَلِمَاتِ الْفَارْسِيَّةَ وَفَقًا لِأَلْسِنَتِهِمْ. هـ) إِنَّهُمْ كَانُوا يُوَاجِهُونَ مَشَاكِلَ كَثِيرَةً فِي حَيَاتِهِمْ. و) مَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ.
۰/۵	۶- اِنْتِخِبِ التَّرْجَمَةَ الصَّحِيحَةَ : الف) كَانَ الشَّبَابُ يَلْعَبُونَ بِالْكُرَّةِ عَلَى الشَّاطِئِ وَ بَعْدَ اللَّعَبِ صَارُوا نَشِيطِينَ. ۱) جوانان در کنار ساحل با توپ بازی می‌کردند و بعد از بازی پر نشاط شدند. ۲) جوان‌ها در کنار ساحل توپ بازی کردند و بعد از بازی پر نشاط شدند. ب) عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ. ۱) مومنان تنها باید بر خدا توکل کنند. ۲) مومنان فقط به خدا توکل می‌کنند.
۱/۵	۷- اِمْلَأْ فَرَاغَاتِ التَّرْجَمَةِ الْفَارْسِيَّةِ : الف) مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ ذَلَّتْ لَهُ الصَّعَابُ. بر خداوند سختی‌ها برایش ب) سَافَرْتُ إِلَى قَرْيَةٍ شَاهَدْتُ صُورَتَهَا أَيَّامَ صِغَرِي. به روستایی که را در روزهای کودکی‌ام
۱	۸- تَرْجِمِ الْأَفْعَالَ الَّتِي تَحْتَهَا حَطٌّ : الف) عَصَفْتُ رِيَاحٌ شَدِيدَةً. ب) سَوْفَ نَشْتَرِي الْمَلَابِسَ. ج) إِنَّهُمْ مَا رَجَعُوا إِلَى الْعَمَلِ. د) كَانَ يُطْعِمُ الْمَسَاكِينَ.
۰/۵	۹- عَيِّنِ نَوْعَ الْأَفْعَالِ الَّتِي تَحْتَهَا حَطٌّ : الف) هُمَا يَسْتَرْجِعَانِ بَضَائِعَهُمَا. ب) اعْتَمَدَتِ الطَّالِبَةُ عَلَى نَفْسِهَا.

۱	۱۰- عَيْنِ اسْمِ الْفَاعِلِ أَوْ اسْمِ الْمُبَالِغَةِ أَوْ اسْمِ الْمَكَانِ أَوْ اسْمِ التَّفْضِيلِ : (الف) هُوَ لَمْ يَكُنْ قَادِرًا عَلَى السَّيْرِ. (ج) مَعْبَدٌ كَرْدٌ كَلَا فِي مَحَافِظَةِ مَازَنْدَرَانَ. (ب) مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ. (د) إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسَّوْءِ.	
۰/۵	۱۱- عَيْنِ فِعْلِ الشَّرْطِ وَ جَوَابِ الشَّرْطِ : « إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَ يَثْبُتْ أَقْدَامَكُمْ. »	
۰/۵	۱۲- إِمْلَأِ الْفَرَاغَ فِي التَّرْجِمَةِ حَسَبَ الْقَوَاعِدِ الَّتِي قَرَأْتَهَا : الْكِتَابُ صَدِيقٌ يَنْفَذُكَ مِنْ مُصِيبَةِ الْجَهْلِ. كتاب دوستی است تو را از مصیبت نادانی	
۱	۱۳- تَرْجِمِ الْآيَةَ وَ الْحَدِيثَ حَسَبَ قَوَاعِدِ الْفِعْلِ الْمَضَارِعِ : (الف) إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ. (ب) بُعِثَ النَّبِيُّ لِيَهْدِيَ النَّاسَ.	
۱	۱۴- تَرْجِمِ الْآيَتَيْنِ حَسَبَ الْقَوَاعِدِ الَّتِي قَرَأْتَهَا عَنِ الْفِعْلِ الْمَضَارِعِ : (الف) لَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ. (ب) فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ.	
۱	۱۵- تَرْجِمِ هَاتَيْنِ الْجُمْلَتَيْنِ حَسَبَ الْقَوَاعِدِ الَّتِي قَرَأْتَهَا فِي مَعَانِي الْأَفْعَالِ النَّاقِصَةِ : (الف) كَانَ لِي خَاتَمٌ فِضَّةً. (ب) يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ.	
۱	۱۶- أَعْرِبِ الْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ : (الْمَحَلَّ الْإِعْرَابِيَّ وَعَلَامَتَهُ) (الف) وَوَلَدَتْ الْبِنْتَ بِدُونِ يَدَيْنِ. (ب) أَلَفَ التَّلْمِيذُ كِتَابًا.	
۱/۵	ستون (الف)	ستون (ب)
	الف) مَنْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَتَكَلَّمَ. ☐	۱- أَلشَّرَشَف
	ب) قِطْعَةٌ قُمَاشٍ تَوْضَعُ عَلَى السَّرِيرِ. ☐	۲- أَلسَّوَار
	ج) زِينَةٌ مِنَ الذَّهَبِ أَوْ الْفِضَّةِ فِي يَدِ الْمَرْأَةِ. ☐	۳- أَلأَبْكَم
	د) الْأَصْدِيقُ وَالْحَبِيبُ. ☐	۴- أَلأَنْكَر
	هـ) طَلَبَ الْمُسَاعَدَةَ. ☐	۵- أَلصَّاحِب
	و) الَّذِي يَعْمَلُ فِي الدَّائِرَةِ. ☐	۶- أَلنَّجْدَةُ
		۷- أَلْمَوْظَف
۱/۵	۱۸- إِفْرَأِ النَّصَّ التَّالِيَّ، ثُمَّ عَيِّنِ الصَّحِيحَ وَالْخَطَأَ حَسَبَ النَّصِّ : کریستی براون وُلِدَ فِي أُسْرَةٍ فَقِيرَةٍ، وَ كَانَ مُصَابًا بِالشَّلَلِ الدِّمَاغِيِّ، وَ لَمْ يَكُنْ قَادِرًا عَلَى السَّيْرِ وَ الْكَلَامِ. فَسَاعَدَتْهُ أُمُّهُ. فِي يَوْمٍ مِنَ الْأَيَّامِ، أَخَذَ كَرِيستِي قِطْعَةً طَبَاشِيرَ بِقَدَمِهِ الْيُسْرَى وَ هِيَ الْعُضْوُ الْوَحِيدُ الْمَتَحَرِّكُ مِنْ بَيْنِ أَطْرَافِهِ الْأَرْبَعَةِ، وَ رَسَمَ شَيْئًا. وَ مِنْ هُنَا ابْتَدَأَتْ حَيَاتُهُ الْجَدِيدَةَ. اجْتَهَدَ كَرِيستِي كَثِيرًا، وَ أَصْبَحَ رَسَامًا وَ شَاعِرًا، وَ أَلَفَ كِتَابًا بِاسْمِ «قَدَمِي الْيُسْرَى»، فَأَصْبَحَ الْكِتَابُ فِي مَا بَعْدَ فِلْمًا، وَ حَصَلَ عَلَى جَائِزَةٍ أَوْسَكَار. (الف) وُلِدَ كَرِيستِي فِي أُسْرَةٍ غَنِيَّةٍ. (ج) رَسَمَ كَرِيستِي بِقَدَمِهِ الْيُسْرَى شَيْئًا. (هـ) كَانَ اسْمُ كَرِيستِي «قَدَمِي الْيُسْرَى». (ب) كَانَ كَرِيستِي قَادِرًا عَلَى السَّيْرِ وَ الْكَلَامِ. (د) أَصْبَحَ كَرِيستِي رَسَامًا وَ شَاعِرًا مَعْرُوفًا. (و) أَصْبَحَ كِتَابُ كَرِيستِي فِلْمًا وَلَكِنْ مَا حَصَلَ عَلَى جَائِزَةٍ.	
۰/۵	۱۹- إِمْلَأِ الْفَرَاغَ بِالْكَلِمَاتِ الْمُنَاسِبَةِ : (كَلِمَتَانِ زَائِدَتَانِ) جَاءَ أَحَدُ مَهَاجِمِي فَرِيقِ السَّعَادَةِ وَ سَجَلَ عَلَى فَرِيقِ النَّصْرِ. مَرَمَى - هَجَمَ - أَللَّعِبَ - هَدَفًا	
۲۰	جمع	

(ب) گرسنگی

۱- الف) کمر بند

(ب) اَلْسَلَم (صلح) ≠ اَلْحَرْب (جنگ)

۲- الف) سَاعَدَ = نَصَرَ (یاری کرد)

(ب) اَلزَّعْفَنَةُ (باله ماهی) (مفرد)

۳- الف) اَلْأَعَاجِيب (شگفت انگیزها) (جمع)

۴- الف) (۴) : اَلْإِضَاعَةُ (کلمات دیگر به معنای «دوستان، یاران» است) (ب) (۳) : اَلْحَرْب (کلمات دیگر به معنای «یاری کردن» است).

۵- الف) بهترین برادران شما کسی است که عیب هایتان را به شما هدیه دهد.

(ب) ویژگی هایی از این مرد دیدم که مرا شگفت زده می کرد.

(ج) با دروغگو مشورت نکن؛ زیرا او مانند سراب است ، دور را برایت نزدیک می کند.

(د) عرب ها لغات فارسی را مطابق زبان خودشان تلفظ کردند.

(ه) آن ها با مشکلات بسیاری در زندگی شان روبرو بودند.

(و) هر آنچه از خیر و نیکی پیشاپیش برای خودتان بفرستی آن را نزد خداوند می یابی.

۶- الف) (۱) : كَانَّ يَلْعَبُونَ معادل ماضی استمراری است: بازی می کردند. صاروا : شدند

(ب) (۱) : لِيَتَوَكَّلَ : «لِ» برای امر است به معنای «باید توکل کند» است.

۷- الف) هر کس - توکل کند - خوار (کوچک) می شود (ب) سفر کردم - تصویر آن - دیده بودم

۸- الف) بادهای شدیدی (ب) خواهیم خرید (ج) برنگشتند (د) خوراک می داد

۹- الف) يَسْتَرْجِعَانِ : مضارع (ب) اعْتَمَدَتْ : ماضی

۱۰- الف) قَادِرٍ : اسم فاعل (ب) أَقْوَى : اسم تفضیل (ج) مَعْبَدٌ : اسم مکان (د) أَمَارَةٌ : اسم مبالغه

۱۱- تنصروا : فعل شرط ، ينصروا : جواب شرط

۱۲- که - نجات می دهد

۱۳- الف) خداوند سرنوشته قومی را تغییر نمی دهد تا اینکه خودشان تغییر دهند. (ب) پیامبر برای هدایت مردم برانگیخته شد.

۱۴- الف) از آنچه اسم خدا بر آن برده نشده است نخورید. (ب) باید پروردگاران این خانه را عبادت کنند.

۱۵- الف) انگشتر نقره ای داشتم. (ب) بادهانشان چیزی را می گویند که در دل هایشان نیست .

۱۶- الف) اَلْبَنْتُ : نائب فاعل و مرفوع به ضمه (ب) اَلتَّلْمِيذُ : فاعل و مرفوع به ضمه

۱۷- الف) اَلْأَبْكَم (لال) ، کسی که نمی تواند سخن بگوید.

(ب) اَلشَّرِيف ، (ملحفه) قطعه ای پارچه که روی تخت قرار داده می شود.

(ج) اَلسَّوَار (دستبند) ، زیوری از طلا یا نقره در دست زنان

(د) اَلصَّاحِب ، دوست و یار

(ه) اَلْمَوْظَف (کارمند) ، کسی که در اداره کار می کند.

(و) اَلنَّجْدَةُ

۱۸- کریستی براون در خانواده ای فقیر به دنیا آمد، دچار فلج مغزی بود و قادر به حرکت و سخن گفتن نبود. مادرش به او کمک کرد.

یک روز کریستی تکه گچی را با پای چپش که تنها عضو متحرک از میان چهار دست و پایش بود برداشت و چیزی را نقاشی کرد.

و از همین جا زندگی نوینش آغاز شد. کریستی بسیار تلاش کرد، نقاش و شاعر شد و کتابی به نام «پای چپم» تألیف کرد. این

کتاب بعدها یک فیلم شد و به جایزه اسکار دست یافت.

(الف) نادرست : کریستی در خانواده ای ثروتمند متولد شد. (ب) نادرست : کریستی قادر به حرکت و سخن گفتن بود.

(ج) درست : کریستی با پای چپش چیزی را نقاشی کرد. (د) درست : کریستی نقاش و شاعر معروفی شد.

(ه) درست : اسم کتاب کریستی پای چپم است. (و) نادرست : کتاب کریستی فیلم شد ولی جایزه اسکار نگرفت.